

A HOSSZÚVERSEK SZILÁGYI DOMOKOS KORAI KÖLTÉSZETÉBEN¹

PÉCSI GYÖRGYI

Szilágyi Domokosnak életében – a gyerekkönyveken felül – kilenc verseskötete jelent meg, tizedikként a posztumusz *Tengerparti lakodalom* 1978-ban. Az ezt követező évben, 1979-ben a Kriterion Kiadó Kántor Lajos szerkesztésében közreadta a költő addig összegyűjtött verseit – ez a gyűjtemény a korábban ismerteken túl 29 verset tartalmazott. Majd szintén Kántor Lajos szerkesztésében a Kriterion 1990-ben *Élnem adjatok* címmel a költő 1956–1976 közt íródott, kötetben meg nem jelent verseit, válogatott prózáját és esszéit is megjelentette (a gyerekverseskötetekkel együtt), ez a kiadás jelentős arányban közölt csak folyóiratokban illetve lapokban megjelent Szilágyi-verseket, köztük az életmű egésze szempontjából is figyelemre méltó darabokat.

Az eddigi legteljesebb Szilágyi-kiadásra 2006-ban, a költő halála után három évtizeddel, a budapesti Fekete Sas Kiadó gondozásában került sor, egy fiatal doktoranda, Szilágyi Zsófia Júlia szerkesztésében és jegyzeteivel. A szerkesztő filológiai kutatása meglepő eredményt hozott, ugyanis ez a legutóbbi válogatás még az 1990-es Kriterion-beli, Kántor-féle szerkesztéshez képest is tartalmazott novumot. (E gyűjteményből mindössze a *Kolumbusz imája* című Whitman-vers átköltései hiányoznak – Cs. Gyimesi Éva hívta föl a figyelmet, hogy ezek már átléplik a fordítás határát, valójában újraköltések.) Ebben, a 2006-os kiadásban, a költő kötetben megjelent verseinek és kötetbe nem került verseinek aránya ugyanis így alakul: hozzávetőleg 350 oldalt foglalnak el a kötetben megjelent, és 150 oldalt a kötetben meg nem jelent versek, azaz Szilágyi Domokos eddig ismert verseinek mintegy 35%-a nem került a költő életében, illetve a posztumusz kötetben kiadásra.

A fiatalkori zsengek, illetve a mintegy kötetnyi korai vers mellett a hatvanas-hetvenes évekből olyan jelentős művek sem kerültek be a költő életében a soros kötetekbe, akár koncepcionális, akár kiadáspolitikai okok miatt, mint a *Kortárs minden korokon át* (1964), a *Magannak* (1960-as évek), a *Csontok* (1967), a *Két idill* (1968), az *Utak* (ciklus, 1969), a *Mielőtt* (1970), a *Hétköznapok* (1971), a *Napraforgó(k)* (1976) vagy a *Dadogás* (1976) címűek. Az életmű eddig értelmezései rendszerint a költő életében megjelent (illetve a posztumusz) kötetek verseire vonatkoztak, viszont oly mértékű az eddig nem, vagy csak alig vizsgált és ismert művek aránya, hogy az újabb olvasatokban megkerülhetetlen lesz

¹ Elhangzott a 2008. május 15–18-án, Szatmáron rendezett *Párhuzamos sajtóértekezlet* című, a magyar líra három szatmári származású alkotójáról – Dsida Jenőről, Páskándi Gézáról és Szilágyi Domokosról – rendezett irodalmi tanácskozáson.

ezek figyelembe vétele. Mindenekelőtt a korai pályaszakasz képe módosulhat, de az életmű egészét illetően is árnyalódhat a képünk.

Méliusz József Szilágyi Domokost méltató, korai tanulmányában nehezményezte, hogy indulásához képest a költő későn kapott kötet összeállításra lehetőséget, s ekként korai pályaszakaszának – körülbelül az 1961 előtt írt verseknek – egy latens első kötete elsikkadt. „Az *Álom a repülőtéren* olvasva, óhatatlanul emlékezetünkbe tolnak Szilágyi néhány évvel ezelőtti versei, a »kezdő« meglepő formakészsége, egyéni lírai természete, felfedezése: volt egy *Nyugat*-lírán inneni költészetünk is. Volt József Attila és Radnóti is, Salamon Ernő és a *Korunk* költészete is. És persze: Szabó Lőrinc – nagyon szerette ez a nemzedék épp viols gondolatosságát – és Illyés Gyula”² – írja Méliusz. Valóban, már Szilágyi Domokos korai munkái (első verse 1956-ban jelent meg nyomtatásban) is jelzik azt a nyelvi, formai gazdagságot, illetve a választott hagyományok, költőelődök sokféleségét, sőt azt a motívikus gondolatkört is, amely költészetén végigvonul, de majd csak a kutatás derítheti ki, hogy a költő szándéka szerint történt vagy a kiadáspolitikai gyakorlat számlájára írható-e, hogy első kötetéből éppen azok a versek maradtak ki, amelyek kimaradtak – a *Spartacus Egyiptomban*, az „Egy Bartók zene hallgatása közben jegyzett” *Zene*, a „*Járkálj csak, halálraitét!*”, a *Fájdalom dalaiból*, az *Ünnep előtt*, a *Hajnal*, a *Gyűlöllek*, a *Zúzmarás tavasz*, a *Májusi zápor* címűek, amelyek gondolatosságuk, nyelvi megformáltságuk miatt több más verssel akár az *Álom a repülőtér* kötetben is helyet kaphattak volna, akár önálló kötet alapját is képezhették volna.

A fiatal költő esetében a recepció – retorikájában, verstechnikájában, világértelmezésében – a József Attila-i hatást tekinti meghatározónak, ám – miként a recepció ezt is hangsúlyozza – mesterei zavarba ejtően számosak és sokfélék. Olybá tűnik, mintha lírájára a költő minden valamire való olvasmánya hatott volna, olvasmányait pedig a magyar és a modern európai költészet elérhető legjava képezte volna. Méliusz elsősorban a baloldali avantgárd hagyományok folytonosságára figyelmeztetett Szilágyi Domokos prekoraszakát illetően, okkal, hiszen József Attila, a nyugatos örökség (ekkor inkább Radnóti, később majd Babits) és egy bizonyos folklorizáció mellett versépítkezését indulásától alapvetően – a hatvanas évek uralkodó stílusirányzatának – a neoavantgárdnak a versépítkezése határozta meg, különösen jellegzetes hosszúverseit. (A *Kis szerelmes himnuszok* ugyan alapvetően a József Attila-i dalokra épül, más korai hosszúversei viszont elsősorban az avantgárd szabad vers és a személyes, lírai vallomás sajátos ötvözei, mint az *Álom a repülőtéren*, a *Térkép az értelemről* ciklusok, vagy a szürrealista és expresszionista jegyeket mutató *Halál árnyékában* című nagykompozíció.)

Az ötvenes-hatvanas évek fordulóján azonban a hosszúverseket illetően Szilágyi Domokos másfelé is tájékozódott – helyzete és készsége szerint –, főleg a klasszikus magyar költészeti hagyományokhoz, illetve bizonyos kortársi példákhoz is odafordult, az ezek inspirálta darabok azonban nem kerültek be korai köteteibe, s közülük néhányra ezáltal szeretném fölhívni a figyelmet.

Valószínűleg legelső félhosszú verse a *Siratóének 1456-ból*, mely, keltezése szerint, 1956. szeptember 21-én íródott. A vers a nándorfehérvári diadal hőséneke, Hunyadi Jánosnak a felmagasztosító siratása, s bár lényegében alig több, mint Arany János, Zrínyi Miklós illetve a históriás és krónikás énekek gondolati utánérzése és nyelvi utánköltése,

² Méliusz József: Az örökség ébredése = M. J.: *Az új hagyományért*. Bukarest, 1969. 123-153.

archaikus nyelvezete, virtuóz verselése, ritmus- és rímtechnikája miatt kiemelkedik zsengei közül. A *Siratóének*... keretes szerkesztésű félhosszú vers, lírai, dalszerű keretét változó – 3/3, illetve 2/4 – tagolású rimes hatosok adják, a záró vers pedig variatívan megismétli a nyitó strófát: a nyitás siratását a fölmagasztosítás emelkedettsége váltja föl. „Sirtón-zokogjatok / ujjam alatt, húrok!” kontra: „Dallal daloljátok / ujjam alatt, húrok: /.../ időök zúgásában, / csaták viharában / büszkén tör az égnek; – / örök dicsőségét / dallal daloljátok!” A vers fő része, mely Hunyadi példázatos sorsát meséli el, felező tizenkettesekben íródott – mint a *Szigeti veszedelem* és a *Toldi*. Az olyan reminiscenciák, mint az „– Özvegye siratja, fiai zokogják – / fájdalmabb fájdalma senki másnak nincsen”; vagy „Föld mélye, készítsél puha ágyat néki! / Hegy gyomra, testének adjál érc koporsót!” – stb. is utalnak a közvetlen irodalmi előzményekre. Egy másik, kötetekből szintén – okkal – elhagyott korai félhosszú verse, a *Menekültek* (1962) viszont Hervay Gizella modorában íródott („És még mindig ugyanaz a horpadt gyerekkocsi / húsz évvel hamarabb és száz évvel hamarabb / és ugyanaz a csikos dunyha / századokon át vonszolódva a sárban”): az emberiség egyetemes történelmét, és az egyes ember útját kíséri meg egyetlen versben erősen átlírázaltan összefogni úgy, hogy a történelmi idő rétegeit és a személyes élet hétköznapi mozzanatait – hervaszan – egymásba játssza.

Ezek a félhosszú versek inkább ujjgyakorlatok, kísérletek, s valószínű, hogy a költő is ekként tekintette azokat. Egy másik hosszúverse azonban különös utat járt be.

A *Mese a vadászó királyfiról* című hosszúverséről egy 1963. február 5-án kelt levelében számol be először a költő, ekkor küldi el az Igaz Szónak. Székely János azonban nem közli a verset, részben mondanivalóját minősíti elvontnak és apolitikusnak, részben a népi-balladai stílrómantika elhibázott darabjának tartja. Méliuszhoz írott levelében azonban Szilágyi Domokos tudatosnak nevezi a választott formát és nyelvet: fürdőzni, gyönyörködni akart a nyelvben, mert „a vers a nyelv legtömörebb, legigazibb és igazabb, legkristályosabb és legjellegzetesebb megnyilvánulási formája, hitem szerint egy nyelv szellemét legjobban megsejteni verseiből lehet”³ –, írja. A verset a költő nem válogatta be sem a korai, sem a *Sajtóértekezlet* című válogatott kötetébe, mint gyermekvers-kötet viszont 1966-ban önállóan is megjelent. A Méliusz Józsefhez írott levele alapján azonban gyanakodhatunk, hogy eredetileg nem „gyermekversnek” szánta a poémát, s valójában Székely lesújtó bírálata tántorította el attól, hogy saját, úgynevezett felnőtt versei közé is fölvegye.

Nyelvi gazdagsága, bravúros rím- és ritmustechikája miatt persze okkal minősülhetett gyerekversnek a *Mese*..., de gondolatisága már elbizonytalaníthat. A történet szerint a vadászgató királyfi az erdőben tündérlányba botlik, egymásba szeretnek, gondtalan boldogságban élnek egy darabig, ámde a királyfi elthonyásodik, a tündér ráun, és faképnél hagyja bávátag kedvesét, aki – úgy vélem, nem igazán gyerekkönyvhöz illő komorsággal – önsíratóval búcsúzik a verszárásban: „Lettem volna tudós vagy vitéz katona, / lettem volna koldus a koldusok között! De szívembe magány göggye beköltözött!... Nem élttem a földön – mit érek a földben?” – az évtizedben (bár valójában mindvégig) Szilágyi Domokos az egyéni boldogságot a közjóért hozott cselekvésben látja kiteljesedni, s ez az altruista gondolat jelenik meg itt a mesébe rejtve is. (A boldogság, nyugalom és a cselekvés, nyugtalanság dilemmáját legkontrasztosabban majd a *Napforduló* című versben fogalmazza meg.)

³ Visszavont remény, 50.

A *Mese*... közvetlen irodalmi előzményének valamelyest a Bartók fordította *Kolindát* gyanítom (utóbbi nemcsak a vadászat mint alapszituáció, a vadász eltévedése, metamorfózis, de például a „szólt a tündérnek, szóval így fölfelelt” – forma is megerősíti), másrészt a Juhász Ferenc-i (*A halhatatlanságra vágyó királyfi*), Nagy László-i verses meséket, különösen Nagy László *Havon delelő szivárvány* című hosszúversét. Ez utóbbi is egy tündérlány alakja köré építve, folklorisztikus és archaikus elemekkel fogalmaz meg súlyos sors- és léttapasztalatot. Szilágyi Domokos kapcsolata Nagy Lászlóval és költészetével szemben általában megmaradt az etikai rokonszenv és az esztétikai teljesítmény iránti tisztelet közelében –, mely alól tán csak a korai pályaszakasz *Mese a vadászó királyfiról* című hosszúverse kivételével, illetve a kései *Tengerparti lakodalom* című darabot hívhatta Nagy László *Mennyegzője*. Hervay Gizella emlékezete szerint Szilágyi Domokos 1960-ban olvasta Nagy László *Havon delelő szivárvány* című versét, s olyannyira megrendítette Nagy László nyelvi ereje, hogy a kölcsön kapott könyv verseit egyetlen éjszaka lemásolta. Nagy László eme 1955-ös verse a költő úgynevezett első hosszúvers korszakának egyik reprezentatív műve, mely a hagyományos vers határait úgy lépi át, hogy a terjedelmet epikus méretűvé növeszti, a vers linearitását pedig eltérő minőségű – epikus és lírai – textusokkal töri meg.

Szilágyi *Meséje* tematikájában, tisztán folklorisztikus allúzióiban és versépítkezésében is ezzel a Nagy László-i verstípussal, illetve verssel mutat rokonságot: pazar nyelvi eszköztárral, hagyományos költői alakzatokkal úgy mesél el egy történetet, hogy míg az epikus szál a toldis modort valószínűleg meg (páros rímű felező tizenkettesek: „Hallgatott a tündér, napok teltek ismét, / egyiket a másra csak hogy agyonüssék”), a szerelmes királyfi és a tündér párbeszéde tisztán lírai nyelven szólal meg, s ezek az eltérő minőségű szövegek adják a vers feszültségét, ritmusát. Olvasatomban a *Mese a vadászó királyfiról* című, folklor elemekből épülő éneket olyan hosszúvers kísérletnek tekinthetjük, melyben a költő a vers hagyományos határainak átlépésére, a nyelv megújítására a Nagy László-i modell szerint tesz kísérletet, melyről azonban bebizonyosodik, hogy számára nem járható – Szilágyi Domokos utóbb a Nagy László-i barokkos képesség helyett majd a (barokkos) szerkezetre helyezi a hangsúlyt.

Szilágyi Domokos korai pályaszakaszának legkülönösebb darabja viszont a *Bájjengzet-koszorú* című víg eposz vagy eposzparódia, melynek keletkezését nagyrészt 1961-re datálja az előhangban, egyúttal megnevezve a mű egyik inspirálóját is: „*ma már*, természetesen, ide kíváncsoznak mottóul Arany János szavai: Milyen szép dolog, hogy már ma Nem történik ilyes láрма...”

A költemény több okból is figyelemre érdemes. A Forrás első nemzedékének indulását az irodalomtörténet egyértelműen József Attila költészeti hagyományának az ébresztéséhez köti, rendszerint azzal kiegészítve, hogy e hagyománykijelölésükkel egyúttal szembe is fordultak az előttük járó nemzedék és az ötvenes évek Petőfi-kultuszával. Szilágyi azonban nem a teljes Petőfivel fordult szembe, hanem a vulgármarxista irodalompolitika leegyszerűsített Petőfi-képével, a leegyszerűsített néprövid magatartással és a népies nyelvezetű retorikával. Bertha Zoltán az *Álom a repülőtéren* című ciklus kapcsán figyelt föl arra, hogy „Roppant mélységet, különleges színezetet kölcsönöz a versnek a 'szabadság-szerelem' kettősség újrafogalmazási igénye. (...) Szerelmes áhítat övezi a szabadság keresésének, megjelésének, diadalíves üdvözlésének rezdülésnyi és erőteljes mozzanatait – vibráló együttesét, kétféle értelmezhetőségét, egymással megfeleltethetőségét nyújtva a

szabadságra és a társa találás emberi öskívánalmának⁴ –, írja Bertha Zoltán, okkal, hiszen a szabadság és a szerelem ilyen fokú azonosítása valóban elsősorban Petőfi-örökséggént ismert.

Petőfi később vállalt is fontos helyet kap Szilágyi költészetében (*Emeletek...*, *Nem tanítottak meg, Héjjasfalva felé*), a költőszerep újraértelmezése során, poézisének hatása azonban csak a korai Szilágyi versekben mutatható ki, inkább csak a zsenyéknél (*Kisöcsémnek, Édesanyám, Szemedbe nézek*), ám elementárisan robban a *Bájjengzet-koszorú* című eposzparódiában – ennek nemcsak felismerhetően irodalmi előzménye *A helység kalapácsa*, de az egész költemény Petőfi elbeszélő költeményének modorában íródik.

A fergeteges hősköltemény-paródia főhőse Bájlighy Armand, a „poloskatermékeny, de roskadozóan is halhatatlan” koszorús költő, aki az eposz nyitányakor éppen székrekedésben szenved „háromszobás putrija fürdejének ülőalkalmatosságán”. Ekkor lép színre a mester irodalmi lakája, Lanthárfay Nadály, aki elhozza a megmentő glicerinkúpot; megszólal a telefon is, és egy újabb szolgálélek elárulja a nagy titkot: Bájlighy kitüntetést kap. A hírnök azonnal elintimpistáskodja, hogy ő járta ki a díjat („kimondom, mégha megharagszol is, / elárulom, bár gyöngye jellemre vall, / hogy én javasoltalak”), a hírre rögtön hatni kezd a glicerinkúp, „ugrásszerűn / kifejté áldásos hatását / hősünk pyjamájának föntemlített tartozékába, / minden fönttartás nélkül”. Lanthárfay serényen takarítgatja a glicerinkúp következményeit agg Mesteréről, s eközben vérbeli lakájként még körbe is udvarolja: „Lám, diadalmat végül űl az erény csak! / kuss, rühes ármány, búzes önlíkaidba, te, vissza, / ím a bizonyosság: él a nagy lsten s el sose pártol / az igazaktól; ím, a bizonyosság, *szócializmus* / végső értelmének igasságában – rejlik”. Hogyne udvarolna, hiszen Bájlighy „agy spermáiból” olyan örökéletű műfordítások származtak a magyar irodalom dicsőségére, mint: „teszem azt, Tacitus / *De vita lulii Agricolae* / című humoreszjkének fordítása / e megható cím alatt: / *Vita Földessy Gyuláról*, / vagy... *Dona Nobis Pacem*, íme: *Pacsit Nekem Úrnő*”, továbbá elméleti munkássága is jelentős, például meleg kis rajzolata a „Miért tagadta meg tőlem az imperializmus, / hogy csokornyakkendőt viselhessek”, illetve filozófiai értekezése: „Tegnap elolvastam Hegeltől a *Werkét*”, stb. A mester a díj hírére lakájával azonnal elindul az éjszakába, hogy további irodalmi cimboráikkal ünnepeltesse magát, s: „Lám, ott, a sarokban, a szende homályban, / egy százszorszép szőkice nőcike mennyei keble / árnyékában ül s meditál Nyálcsorgati Ákháb, / nagynevű tollász és nagy-tollú nevész”, aki ilyesféle csokonais strófákkal pojácskodik a szőkice nőcikének: „Vesd rám sitkém lángszemed árapályát, / Bütykös ásólúd ma a lelkem fája, / *Cygnus Cygnus* nász-dala horkan bennünk, / *S Sterna hirundo!*” A mestert viszont berzsenyis strófával – és a *A közelítő tél* című versének vendégszövegével – köszöntik: „Szép est virrada ránk, s *díszei hullanak*. / Mest'ünk drága fején *sárga levél zörög*. / Míg otthon üle ő, *balzsamos illatok* / Közt s volt élete csak *kefir*.” A mester pedig virtuóz klapanciában köszöni meg a kierőszakolt ünnepést: „Nézem a tájat, / s jön, hogy jambusban kiabáljak, / nyugóznak természeti bájak, / mivel szememen nincsen hályag, / s szívemet nem burkolják hájak, / illő, hogy érzelmimbe vájjak, / belőlük verset szublímáljak /.../ s az ifjú költők, eme máiak / okulására megcsináljak / sok briliáns bravúrt s szabályat, / mellyel mind a népet szolgál-

⁴ Bertha Zoltán: Szilágyi Domokos = B. Z.: *Gond és mű*. Bp., 1994. Széphalom Könyvműhely, 192.

jak”. A paródiát Szilágyi úgy zárja le, hogy „(még irtó sok folyt. köv.)” – mármint sok dagályos locsogás.

Az eposzparódia a költő életében nem jelent meg kötetben – okkal, részben, úgy vélem, tematikája miatt, hiszen aligha támogathatta közlését a cenzúra olyan versnek, amely egy szocialista koszorús költő pojácaságát tűzi tollhegyre, s akire a kortársak vélhetően ráismertek. (Szemlér Ferencet sejtem a Bájligethy név mögött, ahogy *A tücsök és a hangya* című ezópuszi verses fabulának is Szemlér a céltáblája – erről egyik Méliusznak címzett levélében ír Szilágyi), s mert valóban igen erős a vers petőfisi utánérzése – helyzetkomikuma, jellemkomikuma, állandó eposzi jelzői, fergeteges humora és nyelvi modora Petőfié. Annak viszont bravúros.

De nemcsak Petőfit hívja a vers, tágabb hagyománykört mozgósít, melyben „görög, latin, szabad és egyéb” verselések is előfordulnak: Arany Jánost már az ajánlásban megnevezi, s az epikusabb részek is Aranyt idézik, de irodalmi előzményei közé sorolhatjuk bizonyos Csokonai *Dorottya avagy a dámák diadala farságon* című fergeteges művét is, illetve Szilágyi nyelvi kreativitása is a rímek, és a felszabadult játék rokokó költőmesterére emlékeztet. Az eposzparódia vérbő profánságára ugyancsak Csokonai szolgálhatott példaként – elegendő, ha az *Ókori földrajz* című traktátusára gondolunk.

Szilágyi Domokos talán valamennyi értelmezője (én is) a *Haláltánc-szvit* bravúros jegyzeteit T. S. Eliot-hatásnak tulajdonította. De nem bizonyos, hogy így van, Eliot inkább csak megerősíthette a költőt, Szilágyi Domokos ugyanis már ekkor, 1961-ben lábjegyzeteli a *Bájjengzet-koszorút*, miközben a költemény semmilyen modern poétikai hatásról nem árulkodik, a legkevésbé Eliot-éről. Honnan hát a lábjegyzet? A magyar költészet-történeti hagyományból kiveszett, hogy például Csokonai már bőven lábjegyzetelte verseit, a *Dorottyt* végig, illetve több más versét is. Az egyszerűbb magyarázó-értelmező jegyzetek mellett olyan jegyzeteket is készített, ahol rendre idegen, többnyire latin eredetűben közli az általa citált sorokat vagy fordulatokat – ezek a lábjegyzetek mai olvasatban mulatságosnak hangzanak. Szilágyi Domokos csokonais módon használja a lábjegyzeteket, éppen a csokonais strófaban, a latinul nevezett madarak nevét magyarul, a magyar nevükön nevezettek nevét pedig latinul oldja föl a lábjegyzetben.

Milyen következtetést vonhatunk le a fentiekből? Egyrészt azt, hogy a jegyzetelést Szilágyi Domokos minden valószínűség szerint nem T. S. Eliot-nál látta először, hanem Csokonai Vitéz Mihálynál. Valószínűleg a Berzsenyi vendégszöveget is – ekkor még nem tudván az avantgárd montázstechnikáról – pusztán saját örömeire, bolondozására szőtte a poémába: adódott a játék hevében. (Nem tagadván természetesen az avantgárdtól utóbb eltanult technikák jelentőségét.) Másrészt a költő főntebb idézett korai félhosszú és hosszú versei azt jelzik, hogy Szilágyi Domokos indulásakor sokkal erősebben kötődött a régebbi magyar irodalmi hagyományhoz, mint véltük. Nemcsak József Attila, az avantgárd és a nyugatos illetve folklorisztikus örökség felé fordult a figyelme, hanem a derűs, játékos, önfeledten bolondozó, szarkasztikus ironikus hagyomány felé is – melynek Csokonai, Petőfi és Arany János voltak a nagymesterei. Költészetében azonban ez a szál a hatvanas években részben háttérbe szorult, s majd csak a hetvenes években, a *Felezőidő*, illetve a posztumusz kötet verseiben robbant ismét a fergeteges játék, a *Zuboly-* és *Falstaff-változatokban*, a *Lilla vitézre emkékezik* versekben illetve a Weöres-parafrázisban. Ahogy nemzedéke, úgy Szilágyi Domokos is Európa-illúzióval lépett pályára, s majd csak a hetvenes években fordult hangsúlyosan a nemzeti hagyományok (magatartás-toposzk) felé

(Vörösmarty, Radnóti, Széchenyi, Petőfi). Az idézett *Siratóének*, a *Mese* (amennyiben ez utóbbit valóban nem gyerekversnek szánta a költő), a *Bájjengzet koszorú*, illetve Csoknainak és a 19. századi nemzeti költőinknek a korai hagyománybresztése azonban azt jelzi, hogy indulása pillanataiban még természetes része volt költői hagyományválasztásának a tradicionálisan nemzetinek tekintett vonulat is.

Szilágyi Domokos 1961-ben megírta a *Bájjengzet-koszorú* című fergeteges paródiát, amelyben kristálytisztán megjelenítette a király meztelenségét, lerántva a leplet a létező szocializmus képmutatásáról, bárha csak az irodalom belterjes világát célozva is meg. S aztán, mint Láng Gusztáv is megjegyezte, Szilágyi Domokos is arra kényszerült a maga korában, hogy a nyilvánosságért elfogadható kompromisszumként rendre megírjon bizonyos számú termelési verset is. Első kötetének megjelenése érdekében megírja a *Tizenkétmillió* című internacionalista költeményt, amit némely kortársai paródiának vélték, s amit az atyai barát, Méliusz említett dolgozatában egyszerűen tévedésnek titulált. Megír számos agitatív verset, az *Építőket*, a *Kazánkovácsot*, s más hasonlókat, amelyeket nem a baloldali messianizmusa részeként írt meg, hanem a cenzúrapolitika zsaroló/kényszerítő elvárása miatt.

Csak a *Bájjengzet-koszorú* ismeretében is megkockáztatható, hogy Szilágyi Domokos életműve is másként alakult volna, ha Romániában 56-ot nem a generális elrettentés, megfélemlítés és a kisebbségi pszichózis évei követik – talán valóban egy weöresi, határgyőzői attraktív, nyelvi játékban tobzódó formanyelvet teremtett volna (ahogy erre Kulcsár Szabó Ernő is utal). Így viszont költészetében azok a tragikus szálak erősödtek föl, melyekben az oly igen vágyott játék a kritikus pontokon titokban mindig „holtsúlyossá komolyodik”.

